

UO‘K: 37.018.43:37.013.73

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA MA‘NAVIY IDEALLAR VOSITASIDA KASBIY
KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI****РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ
СРЕДСТВАМИ ДУХОВНЫХ ИДЕАЛОВ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ****DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS BY
MEANS OF SPIRITUAL IDEALS THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS****Saydullayeva Aziza Raximovna**

Farg‘ona davlat universiteti pedagogika kafedrasida katta o‘qituvchisi (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada e‘tibor Ideal inson tafakkuridagi namuna, mukammalik timsoli, normasi, axloqiy, diniy, ijtimoiy-siyosiy va estetik ideallarning ichki xususiyatlari tahlili, Ideal tushunchasining ma‘no va mazmuniga doir ta‘riflar tadqiqotlari doirasida shakllantirish yoritib berilgan.

Аннотация

В данной статье уделяется внимание модели идеального человеческого мышления, символу совершенства, норме, анализу внутренних характеристик нравственных, религиозных, общественно-политических и эстетических идеалов, формированию определений смысла и содержания понятия идеального.

Abstract

This article focuses on the model of ideal human thinking, the symbol of perfection, the norm, the analysis of internal characteristics of moral, religious, socio-political and aesthetic ideals, the formation of definitions of the meaning and content of the concept of ideal.

Kalit so‘zlar: *Ideal inson, ma‘naviy ideal, ijtimoiy-pedagogik, xotin-qizlar, ehtiyoj, komil inson, tarbiya metodikasi, ijtimoiy-siyosiy va estetik ideal, rahnamo, tashabus, qonun, manfaat*

Ключевые слова: *Идеальный человек, духовный идеал, социально-педагогический, женщина, потребность, совершенный человек, методика воспитания, общественно-политический и эстетический идеал, лидер, инициатива, закон, интерес.*

Key words: *Ideal human, spiritual ideal, socio-pedagogical, women, need, perfect human, educational methodology, socio-political and aesthetic ideal, leader, initiative, law, benefit.*

KIRISH

Dunyoning ilg‘or ilmiy tadqiqot markazlari va institutlarida bo‘lajak o‘qituvchilarda ma‘naviy ideallarga aksiologik munosabatni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish asosida milliy tarbiya metodikasini modernizatsiyalashga doir bir qancha ilmiy izlanishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu tadqiqotlarda komil insonni tarbiyalash, ta‘lim va ma‘rifatni yuksaltirish, jahon andozalariga javob beradigan yangi avlodni voyaga yetkazish, jumladan, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarni ma‘naviy ideallarini tarbiyalash mazmunini, o‘qitish texnologiyasini takomillashtirishga qaratilgan yangicha dunyoqarashini shakllantirish ham maqsad qilinmoqda. Bunday xalqaro ilmiy tadqiqotlarga tayangan holda bo‘lajak o‘qituvchilarni ma‘naviy ideallarga aksiologik munosabatni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga doir taklif va tavsiyalar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ideal inson tafakkuridagi namuna, mukammalik timsoli, normasi, axloqiy, diniy, ijtimoiy-siyosiy va estetik ideallarning ichki xususiyatlari tahlili yoki ideallar belgilari orqali umumiylikdan xususiylikni ifodalashga harakat qilinadi. Shuning uchun ta‘riflar barcha ideallarga xos xususiyatlarni qamrab olmagan yoki ayrim ideal shakllari bilan chegaralanib qolgan. Ideal sezgi, idrok, konsepsiya, mulohaza, xulosa kabi inson bilishining shakllaridan sezilarli darajada farq qiladi. Uning asosiy xususiyati shundaki, ideal har doim ham mavjud bo‘lgan narsaning aksi bo‘lib emas,

balki u haqiqatdan mavjud bo'lgan, ammo hali ham universallikka erishmagan hodisani aks ettirishi mumkin bo'lgan narsa-hodisani aks ettiradi. Ideal nima bo'lishi, qanday bo'lishini aks ettiradi. Ko'pincha ideal tarixiy rivojlanish tendensiyalarining aksi sifatida gavdalanib, rivojlanishning muhim imkoniyatlarini aks ettiradi. Rivojlanayotgan ideal - bu ijtimoiy taraqqiyot qonunlaridan kelib chiqadigan, ammo hali biron bir narsa-hodisaga singib ketmagan narsaning aksidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ideal tushunchasining ma'no va mazmuniga doir yuqoridagi ta'riflar bir-birini to'ldiradi, biroq, bu ta'riflar bizning nazarimizda, idealni eng yuksak va oliyjanob maqsad, orzu va tilak sifatida idrok etish masalasi mohiyatini cheklab qo'yadi. Chunki ideal faqat maqsad, orzu va tilakdan iborat emas. Agar maqsad, orzu va tilak ideal sifatida olinsa, idealning umummillat miqyosida yoki shaxs uchun mushtaraklik jihati fikran chetda qoladi. XX asrning oxiridagi tadqiqotlardan bo'lgan A.Lizogubning «Ideal» deb nomlanuvchi asarida insoniyatning ming yillar davomida shakllangan «Mutloq maqsadiini kvintessensiyasiga ko'ra uchta asosiy element vujudga keltirgan deb ko'rsatiladi: 1) shaxs va jamiyatning umrboqiyiligi; 2) cheksiz qudratga ega bo'lish, ya'ni dunyoni o'zlashtirish uchun shaxs va jamiyatning cheksiz qobiliyatlari; 3) cheksiz baxt, moddiy huzur-halovatga ega bo'lish». Ushbu muallif ideal tushunchasining falsafiy bilimlar tizimidagi o'rnini o'z davrining mafkurasi nuqtai-nazaridan urib baholagan bo'lib, insonning mutlaq maqsadi insonning baxt singari psixologik tushunchalari orqali bunga oydinlik kiritgan.

Ideal muammosi bilan shug'ullangan olim E.M.Izzetova o'z ilmiy tadqiqotida ilmiy bilish va insonparvarlik ideallari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tadqiq etadi. Idealning ayrim belgilari, funksiyalarini ochib beradi. Ideal tushunchasi bo'yicha izlanish olib borgan bir qator o'tmish va hozirgi zamon faylasuflari o'z tadqiqotlari obyektini yokimavzulari qamrovi nuqtai-nazaridan kelib chiqib unga yondashganlar. Idealning mohiyati obyektivdir. Shu sababli u insonning subyektiv, perseptiv-hissiy jihatlariga birlamchi bog'lanmagan.

Mamlakatimizda ham idealning ijtimoiy, ma'naviy, axloqiy va estetik jihatlarini ilmiy tahlil qilish, idealning milliy xususiyatlarini o'rganish bilan bog'liq jiddiy tadqiqotlar yuzaga kelgan. Xususan, S.S.Agzamxodjayevaning tadqiqotida «ideal» va «ijtimoiy ideal» tushunchalari o'rtasida ma'lum bir farqlar mavjud. Bu farqlar idellarning mohiyatida emas, balki o'zgarishlari va shakllaridadir, deb ko'rsatiladi. Biz bu fikrni rivojlantirib, mazkur farqlar ideallarning mohiyatida ham, ko'rinish va shakllarida ham namoyon bo'ladi, degan fikrdamiz. Negaki, agar ideal tushunchasi «maqsad» («hayotiy maqsad»), «ixlos», «o'y», «xayol», «intuitsiya», «fantaziya», «utopiya», «bashorat» kabi tushunchalar bilan ham bog'liqligini inobatga olsak, yuqoridagi tushunchalar barcha ideal shakllariga mos kelmasligi mumkin. Ushbu tushunchalar axloqiy, estetik ideallar mazmunini ochishga ko'proq imkoniyat bersa, «ijtimoiy ideal»ni «intuitsiya», «xayol» va «fantaziya», «utopiya» tushunchalari bilan izohlab bo'lmaydi.

Umuman olganda, ideal inson ongidagi tarqoq g'oyalar, yuksak maqsadlarni tizimlashtiradi, gomogenlashtiradi va qo'l yetmaydigan darajada mavhum mukammallikni yaratadi. Inson tabiatiga ko'ra doim o'zidan kuchli mavjudotga, o'zidan pok ruh va go'zallikka intiladi. Bu o'z navbatida insonda ma'naviy yaratuvchanlik, ijodkorlikka bo'lgan rag'batni oshirgan. Ayniqsa, u falsafiy qadriyatlar tizimida sayqallashib, optimal kuchga aylangan va transsendental xususiyat kasb etib borgan. Inson dastlab olamni ma'naviy o'zlashtirishidan boshlab hozirgacha eng umumiy fikr, g'oya, nazariyalarga intilib yashaydi yoki yaratuvchi, iloh, xudo singari transsendental tushunchalarni ma'naviy olamining ideali tarzida saqlabkeladi. Inson xudo obrazini faqat hissiyoti uchun emas, balki u baxtli yashash, jannati bo'lish, boqiy lazzatni his qilish uchun yaratgan va bunga o'zi ishonib, e'tiqod qilgan. Shuning uchun inson tafakkuri yaratgan ideal tushunchasi falsafiy bilimlar tizimida doim markaziy o'rinni egallab kelgan.

Ko'p tomonlama tahlillar ideal tushunchasining konstruktiv, yo'naltiruvchi va ko'pfunksiyali xususiyatidan kelib chiqib, biz idealga quyidagicha ta'rif berdik: Ideal – bu inson ongidagi narsa-hodisa, voqea yoki g'oyalarning mukammalligini, namuna, o'rnak, mezon darajasidagi obraz, faoliyat darajasida maqsad, harkatning dominant belgisi, milliy, umuminsoniy, diniy, ijtimoiy-ma'naviy qadriyatlarda konstruktiv-motivatsion xususiyat, shaxsning qobiliyat, ehtiyoj, faoliyat turi, yoshiga, jinsiga nisbatan shakllanadigan mukammallik namunasi, mutlaq haqiqat darajasi, go'zallik, oliyjanoblik va pokdomonlik timsolidir.

Idealga yaqin bir qator tushunchalarning o'zaro farqini anglash lozim. Ideal haqida nazariy yondashishlar shuni ko'rsatdiki, «ideal», «ideallik» «ideallashtirish», «idealizm», «ideya (g'oya)»

tushunchalari tez-tez sinonim tushunchalar kabi ko'zga tashlanadi. Ular ba'zida substansional yaqinlikdagi tushunchalar kabi qo'llaniladi. Shuning uchun ushbu tushunchalarning ideal bilan o'zaro bog'liqligi va ta'sirini aniqlash zarurdir.

E.V.Ilyenkovning fikricha, «ideallikka intilish kishilar va millat hayot, faoliyatni boshqarib turuvchi axloqiy normalar, huquqiy talablar, davlat siyosiy hayotini tashkil qilish shakllari, faoliyatning barcha sohalarida qonunlashtirilgan ko'rinishdagi marosimlar, hamma uchun majburiy bo'lgan hayot qoidalari, qat'iy reglamentlar va hattoki, tafakkur yuritishning mantiqiy talablarigacha kiradi. Ijtimoiy ongning barcha strukturaviy shakl va sxemalari maxsus, o'z ichida tashkil etilgan faoliyat sifatida uni tashqi shakllar bilan bog'liqligi sifatida individual ongga qarama-qarshidir. Ideallik ong va xohish shakli, inson ongi, xohishi bilan boshqariladigan qonun ongli-istakli faoliyatning obyektiv majburlovchi tizimi sifatida namoyon bo'ladi».

Ideal ijtimoiy ahamiyatga molik muhim kategoriya hisoblanadi. Shu tufayli ham ijtimoiy ideal "reallik" tushunchasi bilan chambarchas bog'liq ravishda talqin etiladi. Binobarin, "ijtimoiy ideal" atamasi o'zida ijtimoiy borliqning barcha jihatlarini bilish, anglash, ezgulikka qaratilgan bilimlar majmui, ikkinchidan esa ularga bo'lgan intilishni ifodalaydi. Demak, idealga mavjud reallikdan qoniqmaslik jamiyat, davlat hayotini takomillashtirish, yuksaklikka ko'tarish istagining ifodasi sifatida qarash mumkin. Va mavjud ijtimoiy-siyosiy tuzum va munosabatlarda ijtimoiy idealning kurtaklari shakllangan bo'ladi.

Ideal – inson ongida kelajak haqidagi tasavvuri, obrazi, modelidir. Shuning uchun har qanday ideal kelajakka yo'naltirilgan, kelajakdagi hayotni, jamiyatni, tuzumni gipotetik tasavvur etishdir. Yuqoridagi yo'nalishlarda har doim ham "ideal" tushunchalari ishlatilavermaydi, biroq ular negizida kelajakdagi hayot, jamiyat, tuzum gipotetik nazarda tutiladi. Aynan shu nuqtai nazardan ular ijtimoiy idealning yo'nalishlaridir, - deb yozadi olim S.S.Agzamxodjayeva o'z ilmiy tadqiqotida. Demakki, Agzamxodjayevaning bu fikri ijtimoiy idealda shaxsning jamiyatga xizmat qilishi, jamoa manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yishi zarurligini ifodalaydi.

NATIJALAR

Har bir inson ideal sari intiladi, o'z hayotini unga qiyoslaydi, unga taqlid qiladi. U inson hayotidagi eng oliy axloqiy talabki, uning bajarilishi shaxsni komillikka yetkazadi. Albatta, hayotda bunga to'la erishib bo'lmaydi, lekin inson ana shu komillikni o'ziga namuna bilib, idealga intilib yashashi jarayonida nisbiy-hayotiy komillikni qo'lga kiritadi.

Yuqoridagi tahlillar asosida ma'naviy idealga mualliflik tarifimizni ishlab chiqdik.

Ma'naviy ideal – bu insonning axloqiy, estetik va ruhiy barkamollikni tasavvur qilishi hamda unga intilish jarayonida shakllanuvchi yuqori darajadagi qadriyatlar va yo'nalishlar tizimi. Ma'naviy ideal shaxsning ma'naviy ehtiyojlarini qondiradigan, uning axloqiy meyorlari va intilishlarini boshqaruvchi ichki ko'rsatkich bo'lib, jamiyatning madaniy-tarixiy rivojlanishi va ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liqdir.

Ma'naviy ideal bilan diniy ideal, bir qaraganda, o'xshashdek ko'rinsa-da, aslida keskin farq qiladi. Chunonchi, musulmonlar uchun - Muhammad alayhissalom, nasroniylar uchun - hazrati Iso, yahudiy dinidagilar uchun - hazrati Muso ideal hisoblanadi. Ular ideal sifatida hech qachon o'zgarmaydi, boqiy. Ijtimoiy-axloqiy va tarixiy ideallar esa o'zgarishi mumkin va ko'p hollarda o'zgarib turadi. Masalan, sho'rolar davrida o'sha tuzum asoschisi Lenin - eng yuksak axloqiy ideal sifatida talqin etilardi va ko'pchilik tomonidan shunday qabul qilinardi. Hozir esa «Kuch - adolatda!» degan shiorni hayotining ma'nosi deb bilgan buyuk ajdodimiz Amir Temur ko'pchilik tomonidan tarixiy ideal, adolatli davlat rahbarining namunaviy timsoli tarzida qabul qilinadi. Demak, muayyan tuzum talablaridan kelib chiqqan holda, ijtimoiy-axloqiy ideallar o'zgarishi mumkin. Bunday salbiy hodisalarga qaramay, ideal, umuman, jamiyatda, shaxs hayotida ijobiy hodisa. U insoniyat tarixida yorug' mayoq vazifasini o'tab kelmoqda, bundan keyin ham uning asosiy vazifasi shunday bo'lib qolajak. Chunki idealda har bir inson o'z baxtining hissiyotli ifodasini ko'radi, hayotining ma'nosini unga qarab intilishda deb biladi.

MUHOKAMA

Shunday ekan, ma'naviy ideal – ijtimoiy ma'noda insonning, turli ijtimoiy guruhlarning maqsadi, qadriyatlarini hamda emotsional holatidan kelib chiqqan holda hayotga nisbatan aniq va mavhum munosabatda bo'lishi demakdir. Uning aniq xususiyati o'tmish va hozirgi kunga tegishli bo'lsa, mavhum holati ko'proq kelajakka yo'naltirilgan g'oyalarda o'z ifodasini topadi.

Fikrimizcha, olib borilgan tadqiqotlarda ma'naviy idealning irratsional hamda emotsional xususiyatlari ifodalangan. Zero, ba'zi hollarda ma'naviy ideal belgilari hayotda real mavjud bo'lmashligi ham mumkin. Ya'ni, u hozirgi zamonda ham, kelajakda ham bo'lmaydi, uning mavjudlik sharti – o'tgan zamon bilan belgilanadi. Shunday qilib, kishilarning ma'naviy idealga bo'lgan intilishi ularning o'z zamonasidagi odatiy sharoitga sig'maslik, uni tezroq kengaytirish uchun qilingan xatti-harakatidan ham iborat deb qaraladi. O'z navbatida mazkur xatti-harakat uchun namunani ular kelajakdan topolmaydilar, chunki bu murakkab voqealardagi ibrat tarixiylikni, tajribaviylikni talab etadi. Jamiyat miqyosida idealning reallashuvi innovatsion yondoshuvni vujudga keltiradi. Innovatsiya – fan yutuqlari va ilg'or tajribadan foydalanishga asoslangan texnika, texnologiya, mehnatni tashkil qilish, boshqaruv sohasida yangilik kiritish. U quyidagi holatlarni o'z ichiga qamrab oladi: yangilikni yaratish, uni o'zlashtirish, tarqatish va takomillashtirish. Innovatsiya – inglizcha innovation yangilik kiritish, ixtiro yoki yangilik demakdir. Bunga misol sifatida fuqarolik jamiyatini barpo etishni keltirishimiz mumkin bo'ladi. Zero, bu jamiyat kishilarning erkinliklari va huquqlarini to'la ifoda etishlariga keng imkoniyat yaratadi. Albatta, real hayotda bunga to'la erishib bo'lmaydi, lekin butun insoniyat ana shu ijtimoiy namunaga intilib yashaydi.

Ma'naviy ideallikning ikki – umuminsoniy (ijtimoiy) va shaxsiy (individual) – darajasi qayd etiladi. Bunday bo'linish umumiylik bilan individuallikning namoyon bo'lishi, ular orasidagi ziddiyatlarni bartaraf etish yo'li deb baholanadi. Ma'naviy ideal jamiyatda turli funksiyalarni bajaradi, ularning amalga oshishi reallikda o'z aksini topadi. Mazkur mexanizm: kishilar ruhiyatidagi loqaydlik, befarqlik, irodasizlik, kelajakka bo'lgan ishonchsizlikni bartaraf etishga doir sog'lom g'oyalarni shakllantirishda turli qarashlarni muvofiqlashtirish; ezgu maqsadlarga yo'naltirilgan ideallarni insonparvar qadriyatlar va mo'ljallarni belgilashga yo'naltirish; kishilar faoliyatini tartibga solishda turli ijtimoiy ong shakllari tizimini yangilash; shaxs ma'naviy kamoloti uchun zarur bo'lgan ma'naviy-ma'rifiy chora-tadbirlar namunalarini namoyish etish.

Shunday ekan, bu funksiyalar ma'naviy idealning asosiy maqsadi negizida – jamiyatdagi kishilar va guruhlar faoliyati, ijtimoiy-huquqiy munosabatlarni, ijtimoiy-siyosiy uyushmalarni muayyan (axloqiy, huquqiy) namunalar asosida tartibli ravishda ish yuritishlariga keng imkoniyat yaratib berishga qaratilgan g'oyalar, qarashlar, paradigmatlar, innovatsiyalar bilan belgilanadi. Mazkur faoliyatni jamiyat hayotida qaror toptirish esa ijtimoiy reallikning asosiy omili hisoblanadi. Bunda e'tibor ma'naviy ideal funksional namoyon bo'lishiga oid falsafiy bilimlar tizimiga qaratiladi.

Ma'naviy ideallar o'z oldiga qo'ygan yurti obod, xalq hayotini farovon qilishdek olijanob maqsadlar bilan ajralib turadi. Zero, bunday ideallar xalqimizga ota-bobolaridan meros. Ma'naviy ideal har bir xalqqa xos bo'lgan qadriyatlar, urf-odatlar, an'analar hamda turli bilimlarni o'zida ifoda etishi bilan ham ajralib turadi. Hozirgi kunda aksariyat millat vakillari o'z millati erkinligi hissini yo'qotish chegarasidan asta-sekin chiqib kelmoqda. Har bir millatning o'zi belgilab olgan hayotiy rejalari, jamiyat taraqqiyoti istiqbollari belgilashi aqlning shunchalik quruq o'yini emas. Zero, yuksak asosga ega bo'lgan milliy maqsadlar, millat hayotini saqlab turadi. Chunki, har bir millat vakili o'z hayotlarini ana shu milliy maqsadlar va ideallarga moslab, muvofiqlashtirib yashaydi. Demak, ma'naviy idealning g'oyaviy manbalari, o'lchamlari va kichik tizimlar xarakteristikasidan kelib chiqadi. Biroq, ma'naviy ideal va reallikning bunday manbalari, o'lchamlari yoki kichik tizimlari xarakteristikasini tahlil qilishda, ularning o'zaro munosabatlarida turli xil murakkabliklar yotadi. Bu holatni aniqlashtirishda esa dialektik munosabatning o'zi kamlik qiladi. Shu ma'noda ma'naviy ideal va reallikni tadqiq etishda zamonaviy ijtimoiy-gumanitar fan sohasining yutuqlariga murojaat qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, ular ijtimoiy jarayonlarning ichki va tashqi bog'lanishlarini aniqlashda ma'naviy idealva reallik bir-biriga o'tib turadi. Ular ba'zan cheksiz, ba'zida chekli yoki chegaranlangan, hajm va darajasiga ko'ra bir-biridan farqlanadi. Ma'naviy idealva reallik nisbati bugun biz qurayotgan jamiyat idealining asosiy borlig'ini tashkil etadi hamda u umuminsoniy va milliy ideal bilan uyg'unlashib boradi.

O'zbek xalqi o'zining qadimiy, boy milliy ideallariga ega. Uning ildizlari eramizdan oldingi X asrlarga borib taqaladi. Ko'hna Sharq og'zaki ijodining ilk namunalari bo'lmish Mitra, Ardivisura, Anaxita, Vertragna singari ma'budalarga bag'ishlangan afsonalarda milliy ideallarning mifologik dastlabki andozalarini Mahmud Qoshg'ariyning "Devonu lug'otit turk" asari orqali esa vatanparvarlik, insoniylik, hamjihatlik, mardlik va jasorat, ilm o'rganish, kasb-hunar egallashga da'vat, kattalarga hurmat, kichiklarga shafqat, halollik, poklik, do'stlik, sadoqat, kamtarlik, fidoyilik kabi mukammallashgan ideal va g'oyalar bilan tanishamiz.

Ta'lim muassasalari uchun chiqarilgan "Ideal yapon yigit -qizining fazilatlarini" deb nomlangan hujjatda yapon yoshlarida 16 fazilatni shakllantirish vazifasi belgilab berilgan. 16 fazilat 4 guruhga bo'lingan. Bular: 1) shaxsiy sifatlar: erkinlik, o'ziga xoslikni rivojlantirish, mustaqil bo'lish, o'z xohishlarini idora qila olish, piyaset (ehtiro) tuyg'usiga egalik; 2) oila boshlig'iga xos sifatlar: o'z uyini mehr-muhabbat, halovat va tarbiya maskaniga aylantira olish; 3) ijtimoiy sifatlar: o'z ishiga sadoqat, jamiyat farovonligiga hissa qo'shish, ijodkorlik, milliy (ijtimoiy) qadriyatlarni hurmat qilish; 4) fuqarolik sifatlarini: vatanga sodiq bo'lish, davlat ramzlarini qadrlash, ijtimoiy faollik, eng yaxshi milliy fazilatlar sohibi bo'lishni o'rgatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytish mumkinki, ideal qaysi zamon, qaysi jamiyat, qaysi millat tafakkurida shakllangan bo'lmasin, u albatta, murakkab ijtimoiy-ma'naviy hodisa sifatida shaxs ongi va ruhiyatida ijtimoiy hayotiy tajriba va ehtiyojlarining o'ziga xos invariant shakli sifatida qaror topadi. U shaxsning qobiliyat va salohiyati, hayot tarzi, oilaviy an'ana, diniy rasm-rusumlar, badiiy-estetik tajriba va ehtiyojlari ramzi, uning hissiy va intellektual taraqqiyot darajasi, faoliyat turlari, muloqot va munosabatlari xarakteri, o'tmish va o'z davridagi ibratli shaxslar timsoli va hokazo omillar ta'sirida shakllangan. Ideal individual qiyofa, namuna, obraz tarzida har bir inson qalbi va ongida shakllanadi. Uning tarbiyaviy mohiyati shundan iboratki, u har bir shaxsga tabiat, jamiyat va insonga nisbatan shaxsiy munosabatlarni oldindan belgilashga va shunga yarasha ijodkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarishdagi o'z tafakkur va faoliyat yo'nalishini belgilab olishga imkon beradi. Ideal kimda va qaysi shakldabo'lishidan qat'iy nazar optimistik xarakterga ega bo'ladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –Toshkent.: "Yuridik adabiyotlar publish". 2023. –B. 112.
2. Uzluksiz ma'naviy tarbiya Konsepsiyasi". - Toshkent.: 2019.-B. 12.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3160-son «Ma'naviy – ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishning yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida »gi Qarori. // Xalq so'zi. 2017-yil 28-iyul.
4. Муслимов Н.А. Бўлажак касб таълими ўқитувчиларини касбий шакллантириш. Монография. – Т.: Фан, 2004. – 128 б.
5. Ziyomhammadov B. Komillikka eltuvchi kitob. –T.: TURON-IQBOL, 2006. –352 b.